

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sonia Bastigkeit Ericstam

Inga rasister på våra gator! Eller?

En studie av den svenska demonstrationslagstiftningen mot
bakgrund av FN-konventionen om avskaffande av alla former
av rasdiskriminering

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: HT 2014

”Det finns inte och har aldrig funnits någonting som obegränsad frihet... Varje människas frihet begränsas av hennes nästas... Blotta existensen av ett samhälle sätter vissa gränser för alla medlemmars handlingsfrihet...”

Dag Hammarskjöld

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod	5
1.5 Material och forskningsläge	6
1.6 Terminologiska anmärkningar	7
1.7 Disposition	7
2 DEMONSTRATIONSRÄTTEN ENLIGT SVENSK LAG	9
2.1 Inledning	9
2.2 Inskränkning av demonstrationstillståndet	9
2.3 Ordninglagen	12
2.4 EKMR artikel 10 och 17	14
3. FN-KONVENTIONEN OM AVSKAFFANDE AV ALLA FORMER AV RASDISKRIMINERING	17
3.1 Inledning	17
3.2 Artikel 4	18
3.3 Kritiken från CERD	19
3.4 Sveriges bemötande av kritiken	20
3.4.1 Inledning	20
3.4.2 Hets mot folkgrupp	20
3.4.3 SOU 2000:88 Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets innebörd	22
4.PRAXIS	25
4.1 Inledning	25

4.2	NJA 1996 s. 577	25
4.3	Kammarrätten i Stockholm, mål nr 3505-1998	26
5.	ANALYS OCH SLUTSATSER	28
5.1	Hur motiverar Sverige att den svenska lagstiftningen är tillräcklig för uppfyllelse av FN-konventionen?	28
5.2	Är det, enligt det nuvarande svenska rättsläget, möjligt att avslå en demonstrationsansökan från ett högerextremt/rasistiskt parti?	30
5.2.1	Inledning	30
5.2.2	Parti X	30
5.2.3	Kan Parti X demonstrationsansökan avslås?	31
5.3	Bör Sveriges demonstrationslagstiftning skärpas?	32
5.4	Slutsatser	34
BILAGA A		35
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING		50
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING		53

Summary

The principle of freedom of opinion is fundamental in our democracy. The ambition of this thesis is to examine whether there is a conflict between the constitutional right to demonstrate and the international obligation Sweden has undertaken when, without reservations, ratifying the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination. Ever since 1971, when Sweden entered the convention, it has been subject to criticism from the committee that looks after the observance of the convention. The criticism has mainly focused on the Swedish omission to prohibit the existence of racist organisations and the dissemination of racist opinions. This thesis describes how Sweden has commented on the criticism and evaluates the argument that the legislation concerning incitement to racial discrimination is sufficient in order to fulfil the ambition of the convention.

In the case NJA 1996 s. 577 the Swedish Supreme Court established that the carrying of symbols that can be associated with the National Socialism movement of the 1930's and 1940's can be incitement to racial discrimination. In a case from the administrative court of appeal in Stockholm in 1998 an application for demonstration allowance was rejected due to the link between the demonstration and National Socialism. A discussion concerning whether the Swedish legal system offers possibilities to, in certain cases, reject the applications of right-wing extremist parties is provided. In the last chapter, it is cautiously concluded that this might be the case.

The last question to be answered in this thesis is whether Sweden should change its legislation concerning demonstration permits. The constitutional rights to freedom of opinion and the prohibition of censorship is held against the credibility Sweden is jeopardizing when not following a convention it has ratified. No answer is given to how such a legislation should be formulated so that it will intrude as little as possible on the constitutional rights of freedom of opinion, but the conclusion is that Sweden should change its legislation in order to obstruct demonstrations conducted by racist organisations and to prevent the crimes it has categorically bound itself to prohibit.

Sammanfattning

Principen om den fria åsiktsbildningen är grundläggande för vår demokrati. Syftet med denna uppsats är att undersöka om det föreligger en konflikt mellan den grundlagsstadgade svenska demonstrationsfriheten och de folkrättsliga förpliktelser Sverige åtagit sig genom att reservationslöst ratificera FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Sverige har sedan anslutandet till konventionen 1971 erhållit kritik från den kommitté som bevakar efterlevnaden av konventionsförpliktelserna, främst för att landet underlåtit att kriminalisera rasistiska grupper och spridande av alla former av rasistiska yttranden. Uppsatsens första frågeställning angående hur Sverige bemött kritiken för bristande uppfyllelse av konventionen besvaras med att Sverige konsekvent anfört att lagstiftningen om hets mot folkgrupp är tillräcklig för att uppnå konventionens syften. I den avslutande delen analyseras denna hållning ur ett kritiskt perspektiv.

I NJA 1996 s. 577 fastslog HD att bärande av symboler som kan associeras med den nationalsocialistiska rörelsen kan innebära hets mot folkgrupp. I en dom från kammarrätten i Stockholm år 1998 avslogs en ansökan om demonstrationstillstånd på grund av att det fanns en tydlig koppling till nazism i den ansökta demonstrationen. Mot bakgrund av dessa domar analyseras det gällande rättsläget rörande demonstrationstillstånd och en frågeställning kring huruvida det är möjligt att i vissa fall avslå högerextrema grupperns ansökningar om demonstrationstillstånd besvaras försiktigt jakande.

Uppsatsen avslutas med en diskussion kring huruvida Sverige bör inskräpa sin demonstrationslagstiftning. Här belyses å ena sidan de grundlagsfästa opinionsfriheterna och förbudet mot förhandscensur i ordningslagen och å andra sidan det försvagade anseende Sverige riskerar att få internationellt om ingen kriminalisering i enlighet med konventionen sker. Inget svar ges till hur ett sådant lagrum ska utformas för att i så liten utsträckning som möjligt inkräkta på de grundlagsfästa opinionsfriheterna men slutsatsen är att Sverige bör ändra sin lagstiftning i syfte att förhindra demonstrationer av rasistiska grupper och således förekomma de brott landet kategoriskt förbudit sig att förbjuda.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
HD	Högsta domstolen
FN-konventionen	ICERD – International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination
OL	Ordningslag (1993:1617)
RF	Regeringsformen (1974:152)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Demonstrationsfriheten är en av vår demokratis grundvalar och sedan år 1974 stadgas den i Regeringsformen¹ med en uttömmande uppräknning över på vilka grunder inskränkningar får göras. År 1971 ratificerade Sverige FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering² vars fjärde artikel förbjuder allt spridande av idéer grundade på rasöverlägsenhet eller rashat. Konventionen förpliktigar de fördragsslutande parterna att förbjuda denna typ av spridande i alla dess former.

Mitt intresse för området väcktes då jag under de senaste månaderna tagit del av den mediala debatten kring beviljande av demonstrationstillstånd för högerextrema³ grupper. Att utreda huruvida det föreligger en konflikt mellan det svenska grundlagsfästa rättighetsskyddet och de folkrättsliga förpliktelser Sverige åtagit sig genom ratificerandet av ovan nämnda konvention utgör temat för detta arbete.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att diskutera och kritiskt granska demonstrationslagstiftningen i RF och ordningslagen⁴ samt Sveriges bemötande av kritiken för bristande uppfyllelse av förpliktelser enligt FN-konventionen. Mot bakgrund av detta analyseras rättsläget gällande den svenska demonstrationsfriheten.

¹ SFS 1974:152, hädanefter RF.

² ICERD, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, hädanefter FN-konventionen.

³ Här används begreppet högerextrem i enlighet med Nationalencyklopedins definition ”Ett parti som förfäktar högerståndpunkter och värderingar som ligger utanför vad som är förenligt med politisk demokrati”.

⁴ SFS 1993:1617, hädanefter OL.

Följande frågeställningar kommer att besvaras i uppsatsen:

- Hur motiverar Sverige att den svenska lagstiftningen är tillräcklig för uppfyllelse av FN-konventionen?
- Är det, enligt det nuvarande svenska rättsläget, möjligt att avslå en demonstrationsökan från ett högerextremt/rasistiskt parti?
- Bör Sveriges demonstrationslagstiftning skärpas?

1.3 Avgränsningar

Inom ramen för de förpliktelser Sverige åtagit sig genom ratificerandet av FN-konventionen kan många åtgärder nämnas. Förpliktelsen i artikel 4 (a) att förbjuda spridande av ideér grundade på rasöverlägsenhet eller rashat kommer att vara i fokus. Av naturliga skäl kommer den i artikel 4 (b) stadgade förpliktelsen att förbjuda rasistiska organisationer diskuteras, men av utrymmesskäl kommer övriga konventionsförpliktelser att förbises. För fördjupning i dessa hänvisas till de delar av FN-kommitténs kritik som riktats mot bristande uppfyllelse av konventionens övriga artiklar. Vidare kommer vid redogörandet för den svenska demonstrationslagstiftningen av utrymmesskäl inte inskränkingsgrunderna hänsyn till rikets säkerhet, trafiken, och spridning av farsot att behandlas. Av utrymmesskäl kommer inte heller den tidigare gällande lagen om förbud mot politiska uniformer⁵ behandlas.

1.4 Metod

För att besvara ovan angivna frågeställningar har jag tillämpat rättsdogmatisk metod. Denna metod lämpar sig väl eftersom den är ett verktyg med vilket den gällande rätten fastställs. Den rättsdogmatiska metoden innebär en analys av de olika elementen i rättskälleläran så att

⁵ SFS 1947:146.

slutresultatet utgör en spegling av innehållet i gällande rätt. Mot bakgrund av denna definition har Kleineman föreslagit termen rättsanalytisk metod som en alternativ benämning på arbetssättet.⁶ Den av Kleineman föreslagna termen stämmer väl in på den metod jag använt mig av.

I sin beskrivning av den rättsdogmatiska metoden skiljer Kleineman vidare mellan fri och bunden argumentation. Den förra kännetecknas av ett beaktande av skälighets- och rättviseargument, där rättspolitiska hänsyn kan prägla argumentationen, medan det senare kännetecknas av ett strikt iakttagande av rättskälleläran och dess förutsättningar.⁷ I min uppsats har jag försökt blanda dessa typer av argumentation.

Den svenska rättens överensstämmelse med FN-konventionen analyseras ur ett kritiskt perspektiv, ett perspektiv som fordrar opartiskhet. Min ambition har under arbetets gång varit att föra fram argument för och emot denna ståndpunkt och således erbjuda läsaren en neutral framställning. I uppsatsens analysdel presenteras de slutsatser jag dragit utifrån min undersökning.

Utöver det kritiska perspektivet tillämpas ett internationellt perspektiv, eftersom uppsatsen granskar huruvida den nationella rätten står i överensstämmelse med internationell rätt.

En källkritisk hållning vid läsandet av doktrin är nödvändig och jag har därför strävat efter att ständigt tillämpa en sådan.

1.5 Material och forskningsläge

Min uppsats tar avstamp i Thomas Bulls avhandling *Mötes- och demonstrationsfriheten* från 1997. Sedan denna avhandling skrevs tycks inte

⁶ Zambuni Mauro, Korling Fredric, *Juridisk metodlära*, Lund 2013, s. 26.

⁷ Zambuni & Korling, s.27.

en mer djupgående studie av den svenska demonstrationsrätten gjorts; till detta verk görs hänvisningar i lagkommentarer och verket är det centrala. Det faktum att snart två decennier gått sedan avhandlingen utkom kompenseras med att annan, mer nyligen utgiven, litteratur på området används. Utöver doktrin har lagförarbeten, lagkommentarer och praxis studerats.

1.6 Terminologiska anmärkningar

I SOU 2000:88⁸ diskuteras innebörden av begreppen rasism och främlingsfientlighet. Här konstateras att ingen allmänt vedertagen definition finns och i utredningen används begreppen omväxlande. En hänvisning till SOU 1989:13⁹ ges däremot. Där förklaras begreppet rasism på följande sätt:

Rasism kan beskrivas som en föreställning om den egna folkgruppens överlägsenhet och en uppfattning om att det finns biologiska skillnader mellan folkgrupper som gör det motiverat att dela in dessa i mer eller mindre värda. Vidare innebär det att en folkgrupp som betraktar sig som en mervärdig "ras" anser sig ha rätt att förtrycka, utnyttja eller kontrollera andra eller tvinga dem att leva åtskilda från andra folkgrupper.¹⁰

I behov av en definition kommer citatet ovan användas eftersom jag anser att faktumet att den använts av lagstiftaren skänker den viss legitimitet.

1 januari 2011 trädde en reformerad version av RF i kraft.¹¹ De paragrafer från RF kap 2 som behandlas i uppsatsen ändrades enbart i form av paragrafföljd. I uppsatsen används den aktuella paragrafföljden.

1.7 Disposition

Uppsatsens andra kapitel ger en bakgrund till den svenska demonstrationslagstiftningen i RF och OL. Även demonstrationsrättens

⁸ SOU 2000:88 Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets räckvidd.

⁹ SOU 1989:13 Mångfald mot enfald. Slutrapport från kommissionen mot främlingsfientlighet och rasism.

¹⁰ SOU 2000:88 s.43.

¹¹ SFS 2010:1408 Lag om ändring i regeringsformen.

reglering i EKMR beskrivs i korthet. Kapitlet är av deskriptiv karaktär och fordras för att ge en grund för uppsatsens följande kapitel, där lagstiftningen problematiseras med hänsyn till FN-konventionen och bestämmelsen hets mot folkgrupp. En kortare bakgrund till FN-konventionens tillkomst samt de för uppsatsen relevanta artiklarna ges i det tredje kapitlet. Den kritik FN-kommittén riktat mot Sverige för bristande uppfyllelse av FN-konventionen kommer i korthet att presenteras såväl som de argument Sverige fört fram i bemötandet av densamma. Här presenteras också tillkomsten av bestämmelsen hets mot folkgrupp. I det fjärde kapitlet presenteras två rättsfall där demonstrationstillstånd och hets mot folkgrupp aktualiserats. I det avslutande femte kapitlet besvaras, mot bakgrund av vad som framkommit i undersökningen, de i inledningskapitlet presenterade frågeställningarna.

2 Demonstrationsrätten enligt svensk lag

2.1 Inledning

Den svenska demonstrationsfriheten stadgas i RF 2:1. För att en demonstration ska omfattas av denna paragraf ställs två krav, en åsikt ska manifesteras och ett visst mått av organisation ska förevisas.¹² Inget krav på lägsta antal demonstranter uppställs, även en enskild person kan skyddas av demonstrationsskyddet.¹³

Den svenska konstitutionen utmärker sig i så motto att den är närmast en kodifiering av redan existerande svensk rätt och i grundlagarna återfinns en stor överensstämmelse med lägre rätt. Bull menar att det är problematiskt om detta innebär att grundlagarna inte tolkas på ett sätt som leder till en förändring av rättsläget. Vidare menar han att tolkningen av grundlagarna måste göras mot bakgrund av de samhälleliga och rättsliga förändringar som skett sedan lagarnas tillkomst.¹⁴

2.2 Inskränkning av demonstrationstillståndet

I rättighetskatalogen i RFs andra kapitel finns två typer av rättigheter, absoluta och relativa. Den senare kategorin kan inskränkas genom lag medan den tidigare kräver en grundlagsändring. Religionsfriheten och de negativa opinionsfriheterna hör till de absoluta fri- och rättigheterna medan

¹² Prop. 1975/76:209, s. 192; Åberg, Kazimir: *Ordningsslagen Kommentarer och rättspraxis*, Vällingby 2010, s. 37.

¹³ Bull, Thomas: *Mötes- och demonstrationsfriheten*, Göteborg 1997 s. 393.

¹⁴ Bull, s. 343.

demonstrationsfriheten tillhör den kategori av fri- och rättigheter som under vissa omständigheter kan begränsas genom lag.¹⁵

I RF 2:21 uppställs krav på de begränsningar som kan göras enligt RF 2:20. Utöver att de måste vara proportionerliga i förhållande till syftet samt acceptabla i ett demokratiskt samhälle får de inte vara så ingripande att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. I förarbetsuttalanden anges att denna paragraf inte ska tolkas som att t.ex. straffstadgandet hets mot folkgrupp ska anses vara grundlagsstridigt. Syftet med RF 2:21 är inte att hindra ingrepp med stöd av föreskrifter vars rekvisit inte innehåller åsiktsanknytning men som i vissa fall kan komma att inskränka en viss åsiktsyttring.¹⁶ Proportionalitetskravet kan exemplifieras med tillståndskravet för att få anordna en demonstration, här är syftet att upprätthålla den allmänna ordningen.¹⁷

Vad gäller skyddet mot åsiktsdiskriminering har Europadomstolen haft en hållning som präglats av att rasistiska yttranden intagit en särställning i förhållande till andra uttryck av tankar och åsikter. Detta går att härleda till att vissa strävanden anses särskilt skyddsvärda inom Europa, till dessa kan motverkandet av rasism räknas.¹⁸ Brottet hets mot folkgrupp i brottsbalken¹⁹ 16:8 tjänar som exempel för när individcentrerade argument används för att motivera en rättighetsbegränsning. Nedsättande uttryck ses av lagstiftaren med relativt blida ögon, även om viss reglering finns (se t.ex. förtal i BrB 5:1). Att däremot uttrycka sig nedsättande om någon mot bakgrund av egenskaper denne inte kan påverka eller tvista om, t.ex. ras, hudfärg eller religionstillhörighet behandlas hårdare. Enligt Bull är det därför rasistiska yttranden kan särbehandlas utan att det utgör åsiktsdiskriminering, trots att dessa yttranden kan ge uttryck för politiska åsikter.²⁰

¹⁵ Eka Anders, Hirschfeldt Johan, Jermsten Henrik, Svahn Starrsjö Kristina: *Regeringsformen – med kommentar*, Stockholm 2012, s. 145.

¹⁶ Prop. 1975/76:209 s. 40.

¹⁷ Bull, s. 446.

¹⁸ Bull, s. 452.

¹⁹ Brottsbalken SFS 1962:700, hädanefter BrB.

²⁰ Bull, s. 456.

Stora likheter går att finna mellan regleringen för rättighetsinskränkningar i RF 2:21 och Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna²¹ i artiklarna 8 – 11. Gemensamt för dessa regelsystem är att rättighetsbegränsningen måste uppfylla dels ett proportionalitetskrav, dels ett materiellt krav på det rättsliga innehållet.²²

En rättighetsinskränkning ska enligt RF 2:21 vara godtagbar i ett demokratiskt samhälle. Att en lag röstas igenom genom ett riksdagsbeslut är inte en omständighet som tillräckligt uppfyller detta kriterium, denna slutsats drar Bull utifrån det klassiska exemplet där en demokrati avvecklas genom ett demokratiskt beslut. För att på ett tillfredsställande sätt kunna definiera begreppet ”godtagbar i ett demokratiskt samhälle” krävs en materiell bedömning av begreppet demokrati. Emellertid är det svårt att med hjälp av förarbeten, praxis och doktrin utröna hur denna materiella innebörd ska definieras. Enligt Bull får ledning tas ur RFs inledande målsättningsstadganden. Värden som respekt för den enskilde kan här uppräknas såväl som jämställdhet och skydd för privatliv.²³

Demonstrationsrätten kan också diskuteras i samband med föreningsfriheten. Enligt RF 2:24 finns en möjlighet att begränsa denna för grupper vars verksamhet är militär eller innebär förföljelse av folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller liknande förhållande. Denna bestämmelse har sin motsvarighet i straffbestämmelsen om olovlig kårverksamhet i BrB 18:4 och grundar sig i FN-konventionen (se nedan kapitel 3). Denna paragraf innebär emellertid inte att Sverige uppfyller konventionsförpliktelsen om att införa ett förbud mot rasistiska partier.²⁴

²¹ Rom den 4 november 1950, SÖ 1952:35, hädanefter EKMR.

²² Bull, s. 440.

²³ Bull, s. 438 f.

²⁴ Eka, Hirschfeldt, Jermsten, Svahn Starrsjö, s. 162.

Bull nämner i sin avslutande reflektion kring rättighetsbegränsningar att grundlagar snabbt tappar sin fräschör och att en tolkning av grundlagstext är oundgänglig.²⁵

2.3 Ordningslagen

För att kunna analysera demonstrationsrättens egentliga utsträckning måste en studie av den konkreta regleringen av densamma göras, så som den kommer till uttryck i vanlig lag. I OL konkretiseras det som stadgas i RF 2:23 och 2:24. Lagen reglerar tillståndsbefviljande av demonstrationsansökningar, när beviljandet ska förses med villkor och vilka möjligheter polisen har att inställa, upplösa och förbjuda sammankomster.²⁶

Demonstrationer och politiska möten anses som allmän sammankomst enligt OL 2:1.²⁷ Tillståndskravet i OL regleras i 2:4 och går att härleda till behovet av att ordningsmakten ska kunna kontrollera att konflikter undviks i onödan och att omvärlden inte störs i större utsträckning än nödvändigt.²⁸ Enbart existensen av ett anmälningförfarande och möjligheten att utfärda ordningsvillkor har ansetts otillräckligt för att garantera att ordning och säkerhet upprätthålls i samband med allmänna sammankomster.²⁹

Enligt OL 2:16 kan polisen villkora tillståndet att demonstrera. Villkoren får uppställas för att ordning och säkerhet vid sammankomsten ska kunna upprätthållas. Enligt OL 2:9 får polisen inte kräva en redogörelse för innehållet i den sammankomst tillstånd söks för, då detta skulle strida mot principen mot förhandscensur.³⁰

²⁵ Bull, s. 520.

²⁶ Bull, s. 521.

²⁷ Åberg, s. 34.

²⁸ Prop. 1992/93:210 s. 73.

²⁹ Åberg, s. 47.

³⁰ Røhnebaeck, Ørnulf: *Forbud mot rasistiske organisasjoner, ytringer og demonstrasjoner i Sverige og Tyskland*, Oslo 2001, s.16.

Enligt OL 2:10 finns tre fall då polismyndigheten får vägra tillstånd att demonstrera. Dessa är med hänsyn till ordning och säkerhet, trafiken och motverkandet av epidemi. Samtliga dessa inskränkingsgrunder återfinns i RF 2:24 och varje ansökan ska prövas mot bakgrund av dessa tre rekvisit. Av dessa tre skäl är det endast ordning och säkerhet som är av intresse för detta arbete. Enligt förarbetena kan även förutspådd störning av ordning och säkerhet hänförlig till störningar i demonstrationens närhet föranleda avslag på en tillståndsansökan.³¹

Enligt OL 2:25 har polismyndigheten möjlighet att förbjuda allmänna sammankomster som visat sig medföra ordningsstörningar. En fareprognos görs för att avgöra om så ska ske men i första hand ska mindre ingripande åtgärder genomföras, t.ex. utfärdandet av ordningsföreskrifter. Vid fareprognosen ska faktumet att anordnaren är densamma tillmätas stor vikt. Bull menar att detta är problematiskt ur rättssäkerhetssynpunkt. Vidare kan temat för sammankomsten spela en avgörande roll i bedömningen av huruvida ett så kallat förnyelseförbud ska utfärdas.³²

Polisens möjligheter att ingripa mot en demonstration som beviljats tillstånd avgörs utifrån när de besvärande omständigheterna upptäcks. Inställelse av sammankomst blir aktuellt om upptäckandet sker innan demonstrationen påbörjats, upplösande om demonstrationen påbörjats. Dessa förfaranden regleras i OL 2:22 och OL 2:23. Proportionalitetsprincipen uttrycks i stadgandet i OL 2:24 om att mindre ingripande åtgärder måste företas innan vare sig inställelse eller upplösande blir aktuellt.³³

Bull uppehåller sig något vid skillnaden mellan ingrepp mot sammankomst och ingrepp mot enskild som gör sig skyldig till brott. Han menar att ett ingrepp mot enskild i vissa situationer innebär ett upplösande av demonstrationen, och att polisen i sådana situationer bör avvakta till dess att lagförande av individen kan ske utan att demonstrationen upplöses. Som

³¹ Prop. 1992/93:210 s. 249.

³² Bull, s. 565.

³³ Bull, s. 568.

exempel nämner han fall då en talare gör sig skyldig till hets mot folkgrupp. Emellertid tillägger han att om polisen gör bedömningen att den brottsliga handlingen inte kommer att upphöra bör den ingripa även om detta leder till upplösande av sammankomsten, då med hänvisning till svårare oordning.³⁴

För att något brottsligt ska kunna leda till upplösande av en demonstration med hänvisning till svårare oordning krävs det att det brottsliga är typiskt för situationen. Bland brott som bör anses typiska nämner Bull bland annat ordningsbrotten i BrB kapitel 16, dit hets mot folkgrupp enligt BrB 16:8 räknas. Han menar att om denna typ av brott, eller konkret fara för dessa, föreligger så är det skäl för upplösning.³⁵

2. 4 EKMR artikel 10 och 17

Sverige ratificerade EKMR 1952 och konventionen trädde i kraft året därpå. Inte förrän 1966 förklarade Sverige att landet underkastade sig Europadomstolens kompetens.³⁶ I RF 2:19 uppställs ett förbud mot normgivning i strid med EKMR och Europadomstolens domar tjänar ofta som vägledning då svenska domstolar ska tillämpa konventionens regler eller i övrigt prövar frågor rörande fri- och rättigheter.³⁷ I konventionen stadgas yttrandefrihet i artikel 10.³⁸ Artikel 10 skyddar även de åsikter som kan anses varande förolämpande eller chockerande, detta är enligt Europadomstolen en förutsättning för pluralistiska demokratier.³⁹ Förutsättningarna för att inskränka rättigheterna i artikel 10 motsvaras av rättighetsskyddet i RF.

³⁴ Bull, s. 572.

³⁵ Bull, s.580.

³⁶ Eka, Hirschfeldt, Jermsten, Svahn Starrsjö., s. 136. Genom SFS 1994:1219 är Europakonventionen inkorporerad svensk lag.

³⁷ Eka, Hirschfeldt, Jermsten, Svahn Starrsjö s. 57.

³⁸ Harris David, O'Boyle Michael, Bates Ed, Buckley Carla: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford 2014, s. 615.

³⁹ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, s. 616.

EKMR:s artikel 17 stadgar att inget i konventionen kan åberopas som skydd för aktiviteter i syfte att motverka de fri- och rättigheter konventionen skyddar. Det främsta syftet bakom artikel 17, som i praktiken förhindrar missbruk av rättigheter, är att motverka att totalitära- eller extremistgrupper rättfärdigar sina aktiviteter med hjälp av skydd i konventionen, t.ex. genom att hänvisa till artikel 10 för att försvara våldsamma rasistiska åsikter.⁴⁰

Vid tillkomsten av EKMR var intentionen att tillhandahålla ett institutionellt ramverk baserat på demokratiska värderingar för att motverka bland annat nationalsocialistisk och fascistisk extremism. Europadomstolen har betraktat aggressiv nationalism och hets mot folkgrupp som ekvivalent med ideologiskt baserade förkastliga uttryck.⁴¹

Yttranden från medlemmar av grupper vars värderingar går tvärtemot EKMRs syften kan, enligt Europadomstolens praxis, falla utanför artikel 10:s skyddsområde. I dessa fall kan artikel 17 bli tillämplig. I doktrin konstateras emellertid att det är osäkert om denna metodologi är i enlighet med det starka skydd yttrandefriheten innehar enligt EKMR. Ur Europadomstolens praxis går att utläsa att om nationella myndigheter godkänt åtgärder i kampen mot rasdiskriminering, eller andra värderingar stick i stäv med EKMR, kan detta vid domstolens bedömning vara till fördel för myndigheternas hållning. Senare praxis visar dock att de flesta yttranden, även med rasistiskt innehåll, kan omfattas av artikel 10, men att de går att förbjuda med hjälp av en proportionalitetsbedömning grundad i artikel 10 (2). Denna senare metodologi motverkar att stater godtyckligt använder sig av EKMR:s artikel 17.⁴²

Enligt Europadomstolen åtnjuter inte politiska partier som uppmanar till våld eller förespråkar ideér på tvären mot demokratiska värderingar skydd av konventionen för att undvika repressalier. Detta innebär inte att dessa grupper står helt utan skydd av konventionen, i praxis har domstolen mot

⁴⁰ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, s. 852.

⁴¹ Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, s. 621.

⁴² Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, 623.

bakgrund av att essensen av en demokrati är att problem löses genom öppen debatt uttalat sig om att det enbart är i undantagsfall, t.ex. i situationer då grupper uppmanat till våld eller förkastande av demokratiska ideér som åtgärder mot dessa grupper kan nyttjas. Å andra sidan framhålls i doktrin att en demokrati inte får vara så ”militant” att dess grundsten erroderas.⁴³

⁴³ Harris, O’Boyle, Bates, Buckley, s. 631.

3 FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering

3.1 Inledning

År 1965 antogs FN-konventionen⁴⁴ om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och fyra år senare den trädde i kraft. Sverige ratificerade den 1971. Konventionens syfte var att främja likställdhet mellan olika raser och etniska grupper. Att notera är att målet inte begränsats till att uppnå likställdhet *de jure*; likhet *de facto* ska även uppnås. Detta innebär att olika raser samt etniska och nationella grupper ska ha lika möjligheter till social utveckling. FN-konventionen förpliktigar staterna att avhålla sig från och stoppa rasdiskriminering. Konventionens andra artikel ger att staterna har att vidta speciella och konkreta åtgärder för att öka rasernas likställdhet inom olika delar av befolkningen. Skyldigheterna bottnar i att i princip alla konventionsstater har minoritetsgrupper vars socio-ekonomiska och politiska situation måste beaktas för att de ska kunna garanteras samma sociala, ekonomiska och kulturella utveckling som den övriga befolkningen.⁴⁵

Av konventionens första artikel går att utläsa att begreppet rasdiskriminering i stort överensstämmer med begreppet etnisk diskriminering i svenskt juridiskt språkbruk.⁴⁶ Wienkonventionen om traktaträtten⁴⁷ stadgar Sveriges folkrättsliga bundenhet av FN-konventionen, i Wienkonventionens 26 artikel stadgas principen om *pacta sunt servanda* vilken förpliktigar staterna att följa de avtal som ingåtts. Denna artikel har

⁴⁴ Se bilaga A.

⁴⁵ Dunér, Bertil: *FN och de mänskliga rättigheterna*, Falun 1995, s. 83.

⁴⁶ Öberg, Kjell: *FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering*, Lund 1990, s. 9.

⁴⁷ Antagen i Wien 1969, hädanefter Wienkonventionen. SÖ 1975:1.

till följd att ingångna traktater är bindande för parterna. Wienkonventionens 27 artikel stadgar att inhemsk lag inte får åberopas som argument för att konventionsstaten underlåtit att fullgöra sina förpliktelser enligt den ingångna traktaten. Utöver dessa skäl för folkrättslig bundenhet är Sverige bunden av konventionen genom den folkrättsliga principen om *jus cogens*.

Efterlevnaden av konventionen övervakas av en kommitté utsedd av konventionsstaterna. Kommittén, hädanefter kallad vid sin engelska förkortning CERD⁴⁸, är inget FN-organ och heller ingen domstol, således faller den inga utslag.⁴⁹ Alla konventionsstater är förpliktigade att inkomma med rapporter till CERD. En första rapport ska inkomma ett år efter anslutningen till konventionen och därefter ska rapporter skrivas vartannat år.⁵⁰

3.2 Artikel 4

FN-konventionens artikel 4 (a) förpliktigar konventionsstaterna att förbjuda allt spridande av idéer grundade på rashat eller rasöverlägsenhet. Vidare stadgas i artikel 4 (b) att konventionsstaterna ska förbjuda organisationer som främjar och uppmanar till rasdiskriminering. Dessa två krav är ovillkorliga och innebär en utmaning för ett land som Sverige där yttrande- och föreningsfriheterna är fundamentala.⁵¹

1972 slog CERD fast att konventionsstaterna måste kriminalisera företeelserna i art 4 (a) och (b), enbart ett anslutande till konventionen är inte en tillräcklig åtgärd. Vidare måste staterna se till att lagstiftningen efterlevs. 1980 fastslog CERD att staterna i sin rapportering ska informera om de åtgärder som vidtagits i syfte att uppfylla artikelns syfte.⁵²

⁴⁸ Committee of the Elimination of Racial Discrimination.

⁴⁹ Öberg, s. 18.

⁵⁰ Öberg, s. 15.

⁵¹ Öberg, s. 25.

⁵² Öberg s. 25.

3.3 Kritiken från CERD

Wienkonventionens artiklar 19 - 23 stadgar möjligheten för stater att reservera sig gentemot artiklar i konventioner de har för avsikt att tillträda. I förhållande till FN-konventionen har Sverige inte gjort någon reservation, ändå har landet inte infört de förbud konventionens artikel 4 påbjuder.⁵³ För att en deklaration ska ha legal effekt på konventionsstatens förpliktelse krävs att den har status av reservation. Öberg menar att Sverige, för att undvika kritik från CERD för bristande uppfyllelse av konventionsförpliktelser, kunnat frånträda konventionen för att därefter åter tillträda den, då med en reservation mot artikel 4. Huruvida en reservation gentemot artikel 4 skulle vara förenlig med konventionens ändamål och syfte, eftersom denna artikel är konventionens enda odiskutabelt kategoriska, är ovisst.⁵⁴

Konventionsstaters invändningar om att den uteblivna lagstiftningen för uppfyllelse av artikel 4 kan motiveras med bakgrund av förenings- yttrande- och församlingsfriheten och att lagstiftning skulle äventyra dessa har bemötts av CERD med en erinran av Dag Hammarskjölds citat om nödvändigheten av begränsningar av friheter i ett fungerande samhälle.⁵⁵

Enligt FN-konventionens artikel 2 punkt 1 (d) står det konventionsstaterna fritt att i syfte att leva upp till konventionen välja vilken lagstiftning som ska införas.⁵⁶ Således är det konventionsstaten själv som avgör hur implementeringen ska ske. För Sveriges del är det framför allt uppfyllelse av art 4 (b) som rönt kritik från FN-kommittén. Detta med motiveringen att den är att betrakta som *lex specialis* i förhållande till artikel 2 punkt (1), med

⁵³ Öberg, s. 25.

⁵⁴ Öberg, s. 26.

⁵⁵ Se försätsbladet.

⁵⁶ Se bilaga A.

detta argument har CERD avvisat Sveriges motivering till varför kriminalisering ej skett.⁵⁷

CERD välkomnar i sin rapport från 2013 flera åtgärder Sverige har genomfört för att motverka diskriminering och rasism, här kan bland annat räknas antagandet av en handlingsplan 2011 för att ägna resurser åt att genom preventiva åtgärder förebygga dessa uttryck. I samma rapport kritiserar CERD Sverige för faktumet att det i landet fortfarande förekommer rasistiska uttalanden och hatpropaganda, trots att konventionsstaten i sitt tidigare bemötande av kommitténs kritik hävdade att den existerande lagstiftningen gentemot hets mot folkgrupp är tillräcklig.⁵⁸

3.4 Sveriges bemötande av kritiken

3.4.1 Inledning

Då Sverige bemött kritiken från FN-kommittén har huvudlinjen varit att kriminaliseringen av brottet hets mot folkgrupp är tillräckligt för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt FN-konventionens artikel 4.⁵⁹ Nedan följer en redogörelse för denna lagstiftning och den argumentation som lagstiftaren fört i bestämmelsens förarbeten.

3.4.2 Hets mot folkgrupp

Brottet hets mot folkgrupp har i svensk lagstiftning funnits sedan 1948 och återfinns i BrB 16:8. Brottet kräver att tre rekvisit är uppfyllda, handlingen ska utgöra ett hot eller uttryck för missaktning som ska ske i ett uttalande eller annat meddelande som sprids och avse folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt

⁵⁷ Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Annual/Sessional report, CERD, A/42/18, August 1987, 1986 Concluding Observations, s.76 p.351.

⁵⁸ Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges gemensamma 19:e till 21:a periodiska rapport, antagna av kommittén vid dess 83:e möte (30 augusti 2013), p. 13, s. 1-4.

⁵⁹ Öberg s.25.

ursprung samt trosbekännelse. Även uttalanden som framhäver den egna rasen som överlägsen är straffbara i den utsträckning de anses smäda andra folkgrupper. Med ”annan sådan grupp” förstås t.ex. invandrare.⁶⁰

Sverige, såväl som Norge, har i rapporter till CERD hävdats att förbudet mot hets mot folkgrupp i praktiken omöjliggjort för rasistiska organisationer att verka. Staterna har genom detta hävdats att syftet i FN-konventionens artikel 4 är uppfyllt. Dessa uttalanden har av CERD avvisats med motiveringen att kraven som uppställs i artikeln är kategoriska.⁶¹

Inför tillträddandet av FN-konventionen gjordes en utredning över vilka lagändringar som skulle krävas för att Sveriges lagstiftning skulle stå i överensstämmelse med FN-konventionen. Särskilt undersöktes överensstämmelsen med artiklarna 4 till och med 6 eftersom de tar sikte på medlemsstaternas materiella reglering.⁶² 1970 genomfördes en utvidgning av det straffbara området avseende hets mot folkgrupp för att lagstiftningen bättre skulle överensstämma med vad FN-konventionen fordrade. Här angavs att situationen i landet då inte var sådan att behov av att kriminalisera denna typ av sammanslutningar fanns.⁶³ Föredraganden i propositionen menade att med hänvisning till artikel 2 p 1 d krävdes inte denna typ av lagstiftning för att uppfylla förpliktelserna i FN-konventionen, i och med att den svenska lagstiftningen var tillfredsställande i övrigt och att syftet med kriminaliseringen av de åsyftade sammanslutningarna uppnåddes med hjälp av den existerande svenska lagstiftningen.⁶⁴

I en proposition 1986⁶⁵ skrev departementschefen att ansvarsbestämmelserna för brottet hets mot folkgrupp skulle skärpas, han uttryckte vidare att det ligger i samhällets intresse att motverka rasistiska organisationer. I propositionen noterades att kritiken från CERD skärpts

⁶⁰ SOU 2000:88 s. 187 f.

⁶¹ Öberg, s. 25.

⁶² Prop 1970:87 s. 14.

⁶³ SOU 1968:68 s. 62.

⁶⁴ Prop. 1970:87 s. 60.

⁶⁵ Prop.1986/87:151.

under åren i början av 1980-talet. 1987 uttalade CERD att den inte delade Sveriges uppfattning om att den svenska lagstiftningen var tillräcklig i och med att artikel 4 i FN-konventionen är tvingande till sin karaktär.⁶⁶

I SOU 1984:55, *Diskrimineringsutredningen*, föreslogs att ett förbud mot rasistiska partier skulle införas. Det anförda huvudskälet var att Sveriges trovärdighet rörande internationella konventioner skulle kunna komma att försvagas om landet, trots upprepad kritik från CERD, inte införde förbudet. Förslaget avstyrktes av justitiekanslern och riksåklagaren med hänvisning till föreningsfriheten, vidare menade de att Sveriges lagstiftning rörande brottet hets mot folkgrupp var tillräckligt för uppfyllelse av FN-konventionen. Lagrådet ställde sig emellertid kritiskt till justitiekanslern och riksåklagarens inställning och förespråkade ett införande av ett förbud.⁶⁷

Enligt BrB 16:8 är det straffbart att sprida missaktande yttranden, 1970 skedde en lagändring som innebar att det inte för straffbarhet krävdes att yttrandet var riktat till allmänheten. För straffbarhet krävs fortfarande att yttrandet är riktat till en obestämd krets. Detta innebär att ett yttrande i t.ex. hemmet inte omfattas av kriminaliseringen. Vidare omfattar inte heller kriminaliseringen yttranden inom en förening eller organisation.⁶⁸

3.4.3 SOU 2000:88 Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets innebörd

I SOU 2000:88 gjordes den senaste utredningen angående ett kriminaliserande av rasistiska organisationer.⁶⁹ Här sammanfattades den debatt som förts kring en sådan kriminalisering. Bland argumenten för en kriminalisering kan nämnas att den skulle sända ut en signal om ett

⁶⁶ Prop. 1986/87:151 s. 108.

⁶⁷ Prop. 1986/87:151 s. 307.

⁶⁸ Prop. 1970:87 s.62.

⁶⁹ SOU 2000:88 s. 119.

samhällets motstånd mot denna typ av föreningar. Vidare skulle en kriminalisering försvåra för denna typ av föreningar att arbeta effektivt och få genomslag för sina budskap. Till sist nämndes att Sverige genom ratificerandet av FN-konventionen är skyldig att inrätta ett uttryckligt förbud mot rasistiska organisationer.⁷⁰

Argument mot en kriminalisering av rasistiska organisationer var dels en principiell invändning mot ett ingrepp i föreningsfriheten, dels ett ifrågasättande av rättssäkerheten i bedömningen av vad som ska kriminaliseras med hänsyn till att de rasistiska sammanslutningarna ofta är lösa i sin organiseringsform. Vidare nämndes argumentet om att en kriminalisering skulle leda till att de rasistiska organisationerna skulle gå under jord och där utöva en lockelse på ungdomar. Vad gäller förpliktelsen enligt FN-konventionen anfördes argumentet att förbudet av alla former av rasistiska yttranden är tillräckligt för att omöjliggöra rasistiska organisationers verksamhet. Vidare nämndes att Sverige vid tillträdet till FN-konventionen klargjorde inställningen att landet inte behövde införa ett förbud mot rasistiska organisationer.⁷¹

Utredarna fogade sig till motståndarna till kriminaliseringen. De tillade argumenten att en kriminalisering riskerar att leda till havererade rättsprocesser och att det bästa medlet att använda för att komma till bukt med de rasistiska organisationerna är utbildning och andra preventiva insatser riktade mot ungdomar.⁷²

Utredningen kom fram till att den lagstiftning som finns kring brottet hets mot folkgrupp är tillräcklig på så sätt att den täcker alla former av rasistiska uttryck på ett tillfredsställande sätt.⁷³ Utredningen menade vidare att begreppet ”hets” ska reserveras för beteenden som på ett tydligt sätt ger uttryck för hot mot en viss folkgrupp. Även innebörden av bestämmelsens

⁷⁰ SOU 2000:88 s. 117.

⁷¹ SOU 2000:88 s. 118.

⁷² SOU 2000:88 s. 119.

⁷³ SOU 2000:88 s. 206.

begrepp ”meddelande” diskuterades. Här menade utredningen att en bedömning måste göras i varje enskilt fall av huruvida en viss gärning, t.ex. en hitler-hälsning, ska anses utgöra hets mot folkgrupp, hänsyn bör tas till om hälsningen är utförd i samband med verbala hot eller riktad till en grupp invandrare eller om den är utförd på en allmän plats utan en specifik mottagare. I det senare fallet ansåg utredningen inte att handlingen borde betraktas som hets mot folkgrupp.⁷⁴

⁷⁴ 2000:88 s. 209 f.

4 Praxis

4.1 Inledning

Under 1990-talet förkunnade svenska domstolar ett antal uppmärksammade domar rörande hets mot folkgrupp⁷⁵. De två domar redogjorda för nedan är relevanta för besvarandet av uppsatsens frågeställningar i så motto att den ena fastslår att vissa symboler kan utgöra hets mot folkgrupp. Den andra domen öppnar upp för att en koppling till nazism kan leda till avslag på en demonstrationsansökan. Faktumet att den senare domen är från kammarrätten innebär att dess vägledande betydelse bör ses med viss försiktighet, men då det inte tycks finnas en dom från högre instans som motsäger argumentationen i beslutet anser jag att den bör tas i beaktande.

4.2 NJA 1996 s. 577

I NJA 1996 s. 577 hade en man befunnit sig på en befolkad gata i Visby bärandes ett stort antal symboler fästa på sina kläder. Symbolerna var bl.a. solkors, kugghjul, odalrunan och Livets träd⁷⁶. Dessa ansågs vara bärare av sådana meddelanden som enligt BrB 16:8 är kriminaliserade och som uttrycker missaktning för andra folkgrupper. Förutsättningen för att symbolerna ska anses vara ett sådant meddelande är att de har en otvetydig koppling till en viss åsiktsriktning. De aktuella symbolerna ansågs av Högsta domstolens⁷⁷ majoritet ha en sådan koppling i och med att de kan associeras till den nationalsocialistiska rörelsen under 1930- och 1940-talen. I förlängningen innebar detta även att symbolerna ansågs förknippade med teorier om rasöverlägsenhet. Vidare konstaterades det att vissa av symbolerna i och för sig inte utgjorde denna typ av meddelande men att de i kombination ansågs göra det. Mannen dömdes till hets mot folkgrupp. Ett skiljaktigt justitieråd menade att för straffansvar borde krävas att hets mot

⁷⁵ I mål B 239-98, det så kallade ”Brottby”-målet fastställde Svea Hovrätt att hets mot folkgrupp är ett artbrott.

⁷⁶ Organisationen Expo har gjort en förteckning över symboler med rasistiska budskap, <http://skola.expo.se/symbollexikon.html>.

⁷⁷ Hädanefter HD.

folkgrupp kommit till ett konkret och således otvetydigt uttryck för att inte bestämmelsen ska uppfattas som vag och oklar, justitierådet ansåg inte att ett sådant otvetydigt uttryck förelåg i fallet.

4.2 Kammarrätten i Stockholm, mål nr 3505-1998

Konservativa Partiet och Ny Demokrati hade gemensamt ansökt om tillstånd att genomföra en demonstration. Polismyndighetens hållning var att tillstånd skulle avslås av anledningen att datumet för demonstrationen skulle vara den 1 maj, ett datum då ett stort antal människor är i rörelse. Arrangörerna var ovilliga att låta sig tilldelas ett annat datum för genomförande av demonstrationen och hotade med att förstöra andra demonstrationer under den sökta dagen samt att genomföra demonstrationen utan tillstånd. Polismyndigheten anförde att en demonstration med koppling till nazism i normalfallet medför motdemonstrationer. De menade också att faktumet att arrangörerna valt 1 maj som datum för många i samhället skulle komma att uppfattas som en provokation. De menade också att tidigare demonstrationer av detta slag medfört stor oordning. Den främsta anledningen till att polismyndigheten avslag ansökan var att, även med omfattande polisiära åtgärder, ordning inte ansågs kunna upprätthållas. Här togs även in i bedömningen att polisen redan hade ett omfattande arbete under den aktuella dagen eftersom ett stort antal demonstrationer skulle anordnas.

Arrangörerna överklagade polismyndighetens beslut till länsrätten som hänvisade till OL 2:10 där grunderna för avslag räknas upp. Mot bakgrund av polismyndighetens utredning avslogs överklagandet. Länsrättens motivering till beslutet är att ”det finns en tydlig koppling till nazism till den sökta demonstrationen och att liknande demonstrationer i normalfallet medfört svår oordning, mycket stor fara för de närvarande och allvarliga

störningar av trafiken”. Avslagsbeslutet överklagades till kammarrätten som fastställde länsrättens beslut.

5 Analys och slutsatser

5.1 Hur motiverar Sverige att den svenska lagstiftningen är tillräcklig för uppfyllelse av FN-konventionen?

I avsnitt 3.3 har redogjorts för Sveriges bemötande av kritiken för bristande uppfyllelse av FN-konventionen. Nedan följer en evaluering av de framförda argumenten. I förarbeten har framförts att Sverige anser att den lagstiftning som finns rörande hets mot folkgrupp är tillräcklig för att förpliktelserna enligt FN-konventionen ska vara uppfyllda. Sverige hänvisar till att det enligt konventionen är upp till varje konventionsstat att själv välja hur dess lagar ska utformas för att de i konventionen uppställda målen ska uppnås. I förarbeten till bestämmelsen om hets mot folkgrupp framhålls att denna bestämmelse hindrar rasistiska organisationer från att verka och att därför inget behov av ytterligare kriminalisering finns.

Ur ett kritiskt perspektiv kan först och främst invändas att förbudet mot rasistiska organisationer i FN-konventionens 4 artikel är kategoriskt och att Sverige genom att reservationslöst ratificera FN-konventionen folkrättsligt är förpliktad att följa konventionens bestämmelser. Men den argumentationslinje Sverige fört, att den svenska regleringen är tillräcklig, kan kritiseras även sett till effektiviteten i det resultat den fått. Illustrativt för detta är den kritik CERD framfört i sin senaste rapport, där den oroas över att rasistiska organisationer fortfarande verkar i Sverige, trots den lagstiftning som enligt Sverige är tillräcklig för att tvinga dem till passivitet.

Mot ett konventionsenligt införande av ett förbud av rasistiska organisationer och demonstrationer ställs de i Sverige grundlagstadgade förenings- yttrande- och demonstrationsfriheterna som värnas som ett fundament för vår demokrati och för den fria åsiktsbildningen, alltså

kolliderar här två legitima värden. Någon rättighet att sprida teorier om rasers olika ställning torde emellertid inte räknas bland dessa. Bestämmelsen om hets mot folkgrupp förbjuder spridandet av rasistiska åsikter men förefaller tandlös när partier som förespråkar teorier om rasers olika värde tillåts demonstrera och således sprida dessa idéer, tväremot vad den ratificerade FN-konventionens artikel 4 (a) stipulerar - som ovan nämnt var ett av syftena bakom FN-konventionen att uppnå jämställdhet *de facto* mellan etniska grupper. Vidare förbjuder EKMR i artikel 17 uttryckligen missbruk av rättigheter. Även om artikel 17 endast i undantagsfall kan tillämpas på högerextrema partier ansluter jag mig till den åsikt som framförs av Harris m.fl. om att grupper som förespråkar värderingar på tvären mot demokratiska principer inte bör åtnjuta skydd av EKMR. Utöver detta kan ett närmast naturrättsligt argument framföras - demokratin bör inte försvaras in absurdum i sådan utsträckning att den riskerar demontera sig själv.

Sveriges underlåtenhet att införa kriminalisering i enlighet med FN-konventionens artikel 4 innebär även ett brott mot Wienkonventionen eftersom dess 27 artikel stipulerar att inhemska rätt inte kan tas till intäkt för att internationella överenskommelser inte uppfylls. Ett problem, karaktäristiskt för mycken folkrätt, är emellertid avsaknad av eller bristfälligt sanktionssystem. Eftersom CERDs uttalanden inte har bindande verkan för konventionsstaterna är dess verktyg för att säkra efterlevnaden av konventionen trubbiga.

5.2 Är det, enligt det nuvarande svenska rättsläget, möjligt att avslå en demonstrationsökan från ett högerextremt/rasistiskt parti?

5.2.1 Inledning

I NJA 1996 s. 577 fastslogs att bärandet av rasistiska symboler kan innebära hets mot folkgrupp om spridningsrekvisitet uppfylls. I kammarrätten i Stockholm, mål nr 3505-1998 kom domstolen fram till att en demonstration med koppling till nazism i normalfallet leder till svårare oordning, mycket stor fara för de närvarande och allvarliga störningar av trafiken. Mot bakgrund av detta avslogs överklagandet om beslutet att avslå demonstrationsansökan. För att besvara frågeställningen huruvida det finns möjlighet att avslå en demonstrationsansökan från ett högerextremt/rasistiskt parti enligt det nu gällande rättsläget presenteras nedan i korthet ett fiktivt case.

5.2.2 Parti X

Parti X har ansökt om demonstrationstillstånd hos polismyndigheten. På partiets hemsida finns ett punktprogram där partiets viktigaste mål presenteras. Där kan i korthet läsas att partiet anser att enbart människor som tillhör det västerländska genetiska och kulturella arvet ska kunna vara medborgare. Under rubriken ”Vidareutveckling av punktprogrammet” står att läsa att enbart etniska svenskar ska kunna inneha maktpositioner i det svenska samhället. Vidare kommenterar partiet det demokratiska styrelseskicket som ett ”experiment” och ett statsskick som bygger på ”ansvarslöshet, egoism och folksplittring”. Utan att definiera ett klart alternativ verkar partiet för att ett nytt system ska ersätta det demokratiska statsskicket. På hemsidan presenteras partiets symbol, en sammansatt runa

som går under benämningen ”skräckhjälm” och vars utformning är inspirerad av den fornnordiska mytologin.

5.2.3 Kan Parti X demonstrationsansökan avslås?

Bland de symboler som i NJA 1996 s. 577 ansetts utgöra hets mot folkgrupp förekommer en symbol identisk med Parti X:s partisymbol. Under demonstrationen kommer symbolen med största sannolikhet att förekomma på fanor i demonstrationståget och således måste spridningsprognosen anses vara större än då en individ bär ett märke på sin klädsel, vilket var fallet i NJA 1996 s. 577. Här kan emellertid det skiljaktige justitierådets åsikt som vidareutvecklats i SOU 2000:88 nämnas, att det krävs att symbolen otvetydigt är att betrakta som ett uttryck för missaktning för en viss grupp för att brottet ska anses vara uppfyllt.

Vidare kan tilläggas att en prognos om att hets mot folkgrupp kommer att begås inom ramen för demonstrationen torde vara ekvivalent med att svårare oordning kan förekomma eftersom hets mot folkgrupp är ett artbrott.

De åsikter som framförs på Parti X:s hemsida är att betrakta som stridande mot FN-konventionens artikel 4 (a) eftersom de förfäktar idéer om att olika etniska grupper bör hållas åtskilda. Vidare tar partiet tydligt avstånd från den demokratiska idén samt gör tydligt åtskillnad mellan etniska grupper i den mån att ”icke-svenskar” berövas sina medborgerliga rättigheter eftersom de inte tillåts inneha maktpositioner i samhället. Mot bakgrund av detta kan ifrågasättas om partiet åtnjuter skydd av EKMR art 10, med hänvisning till artikel 17. Som ovan nämnt tycks artikel 17 användas sparsamt av Europadomstolen och om den inte bedöms som tillämpbar kan möjligen artikel 10 (2) aktualiseras, enligt den åsikt i doktrin som presenterats ovan ska denna artikel användas för att motverka att högerextrema grupper missbrukar sina rättigheter.

Mot att använda kammarrättsdomen i vägledande syfte kan anföras att tillstånd att demonstrera inte får nekas enbart av risk för oordning i samband med demonstrationen eftersom polisen enligt OL är skyldig att sörja för upprätthållandet av ordningen. Kammarrätten anger i sitt domslut emellertid att den fastställer länsrättens bedömning. Länsrättens beslut lyder som ovan angivet och kopplingen till nazism tycks vara det utslagsgivande. Alltså kan en tolkning av det vägledande i denna dom vara att partier med kopplingar till nazism inte bör tillåtas demonstrera. Huruvida Parti X är att betrakta som ett parti med kopplingar till nazism bör avgöras utifrån den människo- och samhällssyn partiet presenterar i sitt partiprogram.

Sammantaget anser jag att en kreativ rättstillämpning mot bakgrund av FN-konventionen, de redovisade domarna, utformningen av bestämmelsen om hets mot folkgrupp och lagmotiv presenterade i uppsatsens utredande del borde kunna resultera i att Parti X kan få avslag på sin ansökning om demonstrationstillstånd enligt OL 2:10 eller OL 2:25.

5.3 Bör Sveriges demonstrationslagstiftning skärpas?

Enligt FN-konventionens artikel 4 (a) är allt spridande av rasdiskriminerande åsikter förbjudet. I OL finns förbud av förhandscensur vid beslutande om tillstånd för demonstrationsansökningar. Här tycks en regelkonflikt föreligga och internationell rätt ställs mot nationell rätt. Bestämmelsen i BrB 16:8 möjliggör dock lagföring av personer som gör sig skyldiga till hets mot folkgrupp. Bull har framfört åsikten att, mot bakgrund av demonstrationsfriheten, ett ingripande mot en talare som under en demonstration gör sig skyldig till hets mot folkgrupp inte ska ske förrän det kan göras utan risk för upplösande av demonstrationen. Denna argumentation tycks oförenlig med syftet bakom lagstiftningen om hets mot folkgrupp vilket är att hindra att rasistiska åsikter sprids. Därför är jag av åsikten att polisen, om ingen möjlighet att avslå ansökan mot bakgrund av

att det arrangerande partiet förfäktar rasistiska idéer finns, omedelbart bör ingripa så fort någon i demonstrationståget gör sig skyldig till hets mot folkgrupp. Om rättsläget är sådant som Bull anser och den grundlagsfästa demonstrationsrätten i denna typ av situation trumfar lagstiftningen om hets mot folkgrupp, vilket är en rimlig hållning med hänsyn till rättskälleläran även om EKMR bör tas i beaktande, är jag av åsikten att en lagändring bör ske, vilket jag återkommer till nedan.

Den svenska demonstrationsrätten erbjuder få möjligheter att avslå demonstrationsansökningar från högerextrema/rasistiska partier. Arbetsgången tycks bli att ansökan, om ingen av begränsningsmöjligheterna i OL eller RF är aktuell, beviljas för att sedan låta polisen ingripa mot individer i demonstrationståget som gör sig skyldiga till hets mot folkgrupp. Legalitetsmässigt är detta försvarbart eftersom politiska hänsyn inte får tas vid tillståndsbeviljandet men mot bakgrund av syftet att förhindra spridandet av rasistiska budskap är det mer tvivelaktigt, sett till effektivitetshänsyn. Mot bakgrund av HD:s dom om rasistiska symboler bygger detta system, för att brottet hets mot folkgrupp ska kunna lagföras, dessutom på att polisen har god kunskap om vilka symboler som innebär ett spridande av ett rasistiskt budskap och att de är benägna att ingripa.

Precis som Bull anser jag att grundlagen inte är oantastbar och att den måste analyseras utifrån ljuset av den samhälleliga utvecklingen. I en tid av högerextrema landvinningar anser jag, utöver att Sverige är förpliktigade att göra så enligt sina konventionsåtaganden, ur ett de lege ferenda-perspektiv, att ett tydligt samhälleligt ställningstagande gentemot rasism i form av en demonstrationslagstiftning som förbjuder grupper som förfäktar rasistiska åsikter att demonstrera borde införas. Här kan RF 2:24 om begränsande av föreningsfriheten framhållas som exempel på hur en sådan lagstiftning skulle kunna se ut.

5.4 Slutsatser

En lagstiftning som gör det möjligt att straffa överträdelser av konventionens artiklar är inte tillräcklig, för att syftet med FN-konventionen ska uppnås krävs en lagstiftning som förekommer dem. Hur en sådan lagstiftning ska kunna samexistera med vår grundlagsstadgade demonstrationsrätt är en fråga för lagstiftaren. Det är inte förtroendeingivande av Sverige att reservationslöst ratificera en konvention landet inte har för avsikt att följa.

Även med dagens lagstiftning torde, med en kreativ rättstillämpning, möjlighet finnas att avslå demonstrationsansökningar från partier med högerextrem/rasistisk profil.

Bilaga A

International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination

Adopted and opened for signature and ratification by General Assembly resolution 2106 (XX) of 21 December 1965

entry into force 4 January 1969, in accordance with Article 19

The States Parties to this Convention,

Considering that the Charter of the United Nations is based on the principles of the dignity and equality inherent in all human beings, and that all Member States have pledged themselves to take joint and separate action, in co-operation with the Organization, for the achievement of one of the purposes of the United Nations which is to promote and encourage universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms for all, without distinction as to race, sex, language or religion,

Considering that the Universal Declaration of Human Rights proclaims that all human beings are born free and equal in dignity and rights and that everyone is entitled to all the rights and freedoms set out therein, without distinction of any kind, in particular as to race, colour or national origin,

Considering that all human beings are equal before the law and are entitled to equal protection of the law against any discrimination and against any incitement to discrimination,

Considering that the United Nations has condemned colonialism and all practices of segregation and discrimination associated therewith, in whatever form and wherever they exist, and that the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples of 14 December 1960 (General Assembly resolution 1514 (XV)) has affirmed and solemnly proclaimed the necessity of bringing them to a speedy and unconditional end,

Considering that the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination of 20 November 1963 (General Assembly resolution 1904 (XVIII)) solemnly affirms the necessity of speedily eliminating racial discrimination throughout the world in all its forms and manifestations and of securing understanding of and respect for the dignity of the human person,

Convinced that any doctrine of superiority based on racial differentiation is scientifically false, morally condemnable, socially unjust and dangerous,

and that there is no justification for racial discrimination, in theory or in practice, anywhere,

Reaffirming that discrimination between human beings on the grounds of race, colour or ethnic origin is an obstacle to friendly and peaceful relations among nations and is capable of disturbing peace and security among peoples and the harmony of persons living side by side even within one and the same State,

Convinced that the existence of racial barriers is repugnant to the ideals of any human society,

Alarmed by manifestations of racial discrimination still in evidence in some areas of the world and by governmental policies based on racial superiority or hatred, such as policies of apartheid, segregation or separation,

Resolved to adopt all necessary measures for speedily eliminating racial discrimination in all its forms and manifestations, and to prevent and combat racist doctrines and practices in order to promote understanding between races and to build an international community free from all forms of racial segregation and racial discrimination,

Bearing in mind the Convention concerning Discrimination in respect of Employment and Occupation adopted by the International Labour Organisation in 1958, and the Convention against Discrimination in Education adopted by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization in 1960,

Desiring to implement the principles embodied in the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination and to secure the earliest adoption of practical measures to that end,

Have agreed as follows:

Article I

PART I

1. In this Convention, the term "racial discrimination" shall mean any distinction, exclusion, restriction or preference based on race, colour, descent, or national or ethnic origin which has the purpose or effect of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise, on an equal footing, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural or any other field of public life.

2. This Convention shall not apply to distinctions, exclusions, restrictions or preferences made by a State Party to this Convention between citizens and non-citizens.

3. Nothing in this Convention may be interpreted as affecting in any way the legal provisions of States Parties concerning nationality, citizenship or naturalization, provided that such provisions do not discriminate against any particular nationality.

4. Special measures taken for the sole purpose of securing adequate advancement of certain racial or ethnic groups or individuals requiring such protection as may be necessary in order to ensure such groups or individuals equal enjoyment or exercise of human rights and fundamental freedoms shall not be deemed racial discrimination, provided, however, that such measures do not, as a consequence, lead to the maintenance of separate rights for different racial groups and that they shall not be continued after the objectives for which they were taken have been achieved.

Article 2

1. States Parties condemn racial discrimination and undertake to pursue by all appropriate means and without delay a policy of eliminating racial discrimination in all its forms and promoting understanding among all races, and, to this end:

(a) Each State Party undertakes to engage in no act or practice of racial discrimination against persons, groups of persons or institutions and to ensure that all public authorities and public institutions, national and local, shall act in conformity with this obligation;

(b) Each State Party undertakes not to sponsor, defend or support racial discrimination by any persons or organizations;

(c) Each State Party shall take effective measures to review governmental, national and local policies, and to amend, rescind or nullify any laws and regulations which have the effect of creating or perpetuating racial discrimination wherever it exists;

(d) Each State Party shall prohibit and bring to an end, by all appropriate means, including legislation as required by circumstances, racial discrimination by any persons, group or organization;

(e) Each State Party undertakes to encourage, where appropriate, integrationist multiracial organizations and movements and other means of eliminating barriers between races, and to discourage anything which tends to strengthen racial division.

2. States Parties shall, when the circumstances so warrant, take, in the social, economic, cultural and other fields, special and concrete measures to ensure the adequate development and protection of certain racial groups or individuals belonging to them, for the purpose of guaranteeing them the full and equal enjoyment of human rights and fundamental freedoms. These measures shall in no case entail as a consequence the maintenance of

unequal or separate rights for different racial groups after the objectives for which they were taken have been achieved.

Article 3

States Parties particularly condemn racial segregation and apartheid and undertake to prevent, prohibit and eradicate all practices of this nature in territories under their jurisdiction.

Article 4

States Parties condemn all propaganda and all organizations which are based on ideas or theories of superiority of one race or group of persons of one colour or ethnic origin, or which attempt to justify or promote racial hatred and discrimination in any form, and undertake to adopt immediate and positive measures designed to eradicate all incitement to, or acts of, such discrimination and, to this end, with due regard to the principles embodied in the Universal Declaration of Human Rights and the rights expressly set forth in article 5 of this Convention, inter alia:

- (a) Shall declare an offence punishable by law all dissemination of ideas based on racial superiority or hatred, incitement to racial discrimination, as well as all acts of violence or incitement to such acts against any race or group of persons of another colour or ethnic origin, and also the provision of any assistance to racist activities, including the financing thereof;
- (b) Shall declare illegal and prohibit organizations, and also organized and all other propaganda activities, which promote and incite racial discrimination, and shall recognize participation in such organizations or activities as an offence punishable by law;
- (c) Shall not permit public authorities or public institutions, national or local, to promote or incite racial discrimination.

Article 5

In compliance with the fundamental obligations laid down in article 2 of this Convention, States Parties undertake to prohibit and to eliminate racial discrimination in all its forms and to guarantee the right of everyone, without distinction as to race, colour, or national or ethnic origin, to equality before the law, notably in the enjoyment of the following rights:

- (a) The right to equal treatment before the tribunals and all other organs administering justice;
- (b) The right to security of person and protection by the State against violence or bodily harm, whether inflicted by government officials or by any individual group or institution;

(c) Political rights, in particular the right to participate in elections-to vote and to stand for election-on the basis of universal and equal suffrage, to take part in the Government as well as in the conduct of public affairs at any level and to have equal access to public service;

(d) Other civil rights, in particular:

(i) The right to freedom of movement and residence within the border of the State;

(ii) The right to leave any country, including one's own, and to return to one's country;

(iii) The right to nationality;

(iv) The right to marriage and choice of spouse;

(v) The right to own property alone as well as in association with others;

(vi) The right to inherit;

(vii) The right to freedom of thought, conscience and religion; (viii) The right to freedom of opinion and expression;

(ix) The right to freedom of peaceful assembly and association;

(e) Economic, social and cultural rights, in particular:

(i) The rights to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work, to protection against unemployment, to equal pay for equal work, to just and favourable remuneration;

(ii) The right to form and join trade unions; (iii) The right to housing;

(iv) The right to public health, medical care, social security and social services;

(v) The right to education and training;

(vi) The right to equal participation in cultural activities;

(f) The right of access to any place or service intended for use by the general public, such as transport hotels, restaurants, cafes, theatres and parks.

Article 6

States Parties shall assure to everyone within their jurisdiction effective protection and remedies, through the competent national tribunals and other State institutions, against any acts of racial discrimination which violate his human rights and fundamental freedoms contrary to this Convention, as well

as the right to seek from such tribunals just and adequate reparation or satisfaction for any damage suffered as a result of such discrimination.

Article 7

States Parties undertake to adopt immediate and effective measures, particularly in the fields of teaching, education, culture and information, with a view to combating prejudices which lead to racial discrimination and to promoting understanding, tolerance and friendship among nations and racial or ethnical groups, as well as to propagating the purposes and principles of the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights, the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, and this Convention.

PART II

Article 8

1. There shall be established a Committee on the Elimination of Racial Discrimination (hereinafter referred to as the Committee) consisting of eighteen experts of high moral standing and acknowledged impartiality elected by States Parties from among their nationals, who shall serve in their personal capacity, consideration being given to equitable geographical distribution and to the representation of the different forms of civilization as well as of the principal legal systems.

2. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by the States Parties. Each State Party may nominate one person from among its own nationals.

3. The initial election shall be held six months after the date of the entry into force of this Convention. At least three months before the date of each election the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit their nominations within two months. The Secretary-General shall prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating the States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties.

4. Elections of the members of the Committee shall be held at a meeting of States Parties convened by the Secretary-General at United Nations Headquarters. At that meeting, for which two thirds of the States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be nominees who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

5.

(a) The members of the Committee shall be elected for a term of four years. However, the terms of nine of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election the names

of these nine members shall be chosen by lot by the Chairman of the Committee;

(b) For the filling of casual vacancies, the State Party whose expert has ceased to function as a member of the Committee shall appoint another expert from among its nationals, subject to the approval of the Committee.

6. States Parties shall be responsible for the expenses of the members of the Committee while they are in performance of Committee duties. (amendment (see General Assembly resolution 47/111 of 16 December 1992);)

Article 9

1. States Parties undertake to submit to the Secretary-General of the United Nations, for consideration by the Committee, a report on the legislative, judicial, administrative or other measures which they have adopted and which give effect to the provisions of this Convention:

(a) within one year after the entry into force of the Convention for the State concerned; and

(b) thereafter every two years and whenever the Committee so requests. The Committee may request further information from the States Parties.

2. The Committee shall report annually, through the Secretary General, to the General Assembly of the United Nations on its activities and may make suggestions and general recommendations based on the examination of the reports and information received from the States Parties. Such suggestions and general recommendations shall be reported to the General Assembly together with comments, if any, from States Parties.

Article 10

1. The Committee shall adopt its own rules of procedure.

2. The Committee shall elect its officers for a term of two years.

3. The secretariat of the Committee shall be provided by the Secretary General of the United Nations.

4. The meetings of the Committee shall normally be held at United Nations Headquarters.

Article 11

1. If a State Party considers that another State Party is not giving effect to the provisions of this Convention, it may bring the matter to the attention of the Committee. The Committee shall then transmit the communication to the State Party concerned. Within three months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.
2. If the matter is not adjusted to the satisfaction of both parties, either by bilateral negotiations or by any other procedure open to them, within six months after the receipt by the receiving State of the initial communication, either State shall have the right to refer the matter again to the Committee by notifying the Committee and also the other State.
3. The Committee shall deal with a matter referred to it in accordance with paragraph 2 of this article after it has ascertained that all available domestic remedies have been invoked and exhausted in the case, in conformity with the generally recognized principles of international law. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.
4. In any matter referred to it, the Committee may call upon the States Parties concerned to supply any other relevant information.
5. When any matter arising out of this article is being considered by the Committee, the States Parties concerned shall be entitled to send a representative to take part in the proceedings of the Committee, without voting rights, while the matter is under consideration.

Article 12

1.

(a) After the Committee has obtained and collated all the information it deems necessary, the Chairman shall appoint an ad hoc Conciliation Commission (hereinafter referred to as the Commission) comprising five persons who may or may not be members of the Committee. The members of the Commission shall be appointed with the unanimous consent of the parties to the dispute, and its good offices shall be made available to the States concerned with a view to an amicable solution of the matter on the basis of respect for this Convention;

(b) If the States parties to the dispute fail to reach agreement within three months on all or part of the composition of the Commission, the members of the Commission not agreed upon by the States parties to the dispute shall be elected by secret ballot by a two-thirds majority vote of the Committee from among its own members.

2. The members of the Commission shall serve in their personal capacity. They shall not be nationals of the States parties to the dispute or of a State not Party to this Convention.

3. The Commission shall elect its own Chairman and adopt its own rules of procedure.
4. The meetings of the Commission shall normally be held at United Nations Headquarters or at any other convenient place as determined by the Commission.
5. The secretariat provided in accordance with article 10, paragraph 3, of this Convention shall also service the Commission whenever a dispute among States Parties brings the Commission into being.
6. The States parties to the dispute shall share equally all the expenses of the members of the Commission in accordance with estimates to be provided by the Secretary-General of the United Nations.
7. The Secretary-General shall be empowered to pay the expenses of the members of the Commission, if necessary, before reimbursement by the States parties to the dispute in accordance with paragraph 6 of this article.
8. The information obtained and collated by the Committee shall be made available to the Commission, and the Commission may call upon the States concerned to supply any other relevant information.

Article 13

1. When the Commission has fully considered the matter, it shall prepare and submit to the Chairman of the Committee a report embodying its findings on all questions of fact relevant to the issue between the parties and containing such recommendations as it may think proper for the amicable solution of the dispute.
2. The Chairman of the Committee shall communicate the report of the Commission to each of the States parties to the dispute. These States shall, within three months, inform the Chairman of the Committee whether or not they accept the recommendations contained in the report of the Commission.
3. After the period provided for in paragraph 2 of this article, the Chairman of the Committee shall communicate the report of the Commission and the declarations of the States Parties concerned to the other States Parties to this Convention.

Article 14

1. A State Party may at any time declare that it recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications from individuals or groups of individuals within its jurisdiction claiming to be victims of a violation by that State Party of any of the rights set forth in this Convention.

No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party which has not made such a declaration.

2. Any State Party which makes a declaration as provided for in paragraph 1 of this article may establish or indicate a body within its national legal order which shall be competent to receive and consider petitions from individuals and groups of individuals within its jurisdiction who claim to be victims of a violation of any of the rights set forth in this Convention and who have exhausted other available local remedies.

3. A declaration made in accordance with paragraph 1 of this article and the name of any body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article shall be deposited by the State Party concerned with the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies thereof to the other States Parties. A declaration may be withdrawn at any time by notification to the Secretary-General, but such a withdrawal shall not affect communications pending before the Committee.

4. A register of petitions shall be kept by the body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article, and certified copies of the register shall be filed annually through appropriate channels with the Secretary-General on the understanding that the contents shall not be publicly disclosed.

5. In the event of failure to obtain satisfaction from the body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article, the petitioner shall have the right to communicate the matter to the Committee within six months.

6. (a) The Committee shall confidentially bring any communication referred to it to the attention of the State Party alleged to be violating any provision of this Convention, but the identity of the individual or groups of individuals concerned shall not be revealed without his or their express consent. The Committee shall not receive anonymous communications;

(b) Within three months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

7. (a) The Committee shall consider communications in the light of all information made available to it by the State Party concerned and by the petitioner. The Committee shall not consider any communication from a petitioner unless it has ascertained that the petitioner has exhausted all available domestic remedies. However, this shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged;

(b) The Committee shall forward its suggestions and recommendations, if any, to the State Party concerned and to the petitioner.

8. The Committee shall include in its annual report a summary of such communications and, where appropriate, a summary of the explanations and statements of the States Parties concerned and of its own suggestions and recommendations.

9. The Committee shall be competent to exercise the functions provided for in this article only when at least ten States Parties to this Convention are bound by declarations in accordance with paragraph I of this article.

Article 15

1 . Pending the achievement of the objectives of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, contained in General Assembly resolution 1514 (XV) of 14 December 1960, the provisions of this Convention shall in no way limit the right of petition granted to these peoples by other international instruments or by the United Nations and its specialized agencies.

2.

(a) The Committee established under article 8, paragraph 1, of this Convention shall receive copies of the petitions from, and submit expressions of opinion and recommendations on these petitions to, the

bodies of the United Nations which deal with matters directly related to the principles and objectives of this Convention in their consideration of petitions from the inhabitants of Trust and Non-Self-Governing Territories and all other territories to which General Assembly resolution 1514 (XV) applies, relating to matters covered by this Convention which are before these bodies;

(b) The Committee shall receive from the competent bodies of the United Nations copies of the reports concerning the legislative, judicial, administrative or other measures directly related to the principles and objectives of this Convention applied by the administering Powers within the Territories mentioned in subparagraph (a) of this paragraph, and shall express opinions and make recommendations to these bodies.

3. The Committee shall include in its report to the General Assembly a summary of the petitions and reports it has received from United Nations bodies, and the expressions of opinion and recommendations of the Committee relating to the said petitions and reports.

4. The Committee shall request from the Secretary-General of the United Nations all information relevant to the objectives of this Convention and available to him regarding the Territories mentioned in paragraph 2 (a) of this article.

Article 16

The provisions of this Convention concerning the settlement of disputes or complaints shall be applied without prejudice to other procedures for settling disputes or complaints in the field of discrimination laid down in the constituent instruments of, or conventions adopted by, the United Nations and its specialized agencies, and shall not prevent the States Parties from having recourse to other procedures for settling a dispute in accordance with general or special international agreements in force between them.

Article 17

PART III

1. This Convention is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a Party to this Convention.

2. This Convention is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 18

1. This Convention shall be open to accession by any State referred to in article 17, paragraph 1, of the Convention. 2. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Article 19

1. This Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twenty-seventh instrument of ratification or instrument of accession.

2. For each State ratifying this Convention or acceding to it after the deposit of the twenty-seventh instrument of ratification or instrument of accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Article 20

1. The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States which are or may become Parties to this Convention reservations made by States at the time of ratification or accession. Any State which objects to the reservation shall, within a period of ninety days from the date

of the said communication, notify the Secretary-General that it does not accept it.

2. A reservation incompatible with the object and purpose of this Convention shall not be permitted, nor shall a reservation the effect of which would inhibit the operation of any of the bodies established by this Convention be allowed. A reservation shall be considered incompatible or inhibitive if at least two thirds of the States Parties to this Convention object to it.

3. Reservations may be withdrawn at any time by notification to this effect addressed to the Secretary-General. Such notification shall take effect on the date on which it is received.

Article 21

A State Party may denounce this Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 22

Any dispute between two or more States Parties with respect to the interpretation or application of this Convention, which is not settled by negotiation or by the procedures expressly provided for in this Convention, shall, at the request of any of the parties to the dispute, be referred to the International Court of Justice for decision, unless the disputants agree to another mode of settlement.

Article 23

1. A request for the revision of this Convention may be made at any time by any State Party by means of a notification in writing addressed to the Secretary- General of the United Nations.

2. The General Assembly of the United Nations shall decide upon the steps, if any, to be taken in respect of such a request.

Article 24

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in article 17, paragraph 1, of this Convention of the following particulars:

(a) Signatures, ratifications and accessions under articles 17 and 18; (b) The date of entry into force of this Convention under article 19;

(c) Communications and declarations received under articles 14, 20 and 23;

(d) Denunciations under article 21.

Article 25

1. This Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of this Convention to all States belonging to any of the categories mentioned in article 17, paragraph 1, of the Convention.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 1968:68 Lagstiftning mot rasdiskriminering

SOU 1984:55 Diskrimineringsutredningen

SOU 1989:13 Mångfald mot enfald. Slutrapport från kommissionen mot främlingsfientlighet och rasism

SOU 2000:88 Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets räckvidd

Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Annual/Sessional report, CERD, A/42/18, August 1987, 1986 Concluding Observations

Propositioner

Prop. 1970:87 brottsbalken

Prop. 1975/76:209 om ändring i regeringsformen

Prop. 1986/87:151 om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.

Prop. 1992/93:210 om ny ordningslag m.m.

Svensk författningssamling

SFS 1947:146 Lag om förbud mot politiska uniformer

SFS 1962:700 Brottsbalk

SFS 1974:152 Regeringsformen

SFS 1993:1617 Ordningslag

SFS 2010:1408 Lag om ändring i regeringsformen

Internationella traktater

SÖ 1975:1 - Wienkonventionen om traktaträtt, Wien, den 23 maj 1969

FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD), antagen av FN:s generalförsamling 1965

Litteratur

Bull, Thomas: *Mötes- och demonstrationsfriheten*, Göteborg 1997

Dunér, Bertil: *FN och de mänskliga rättigheterna*, Falun 1995

Eka Anders, Hirschfeldt Johan, Jermsten Henrik, Svahn Starrsjö Kristina: *Regeringsformen – med kommentar*, Stockholm 2012

Harris David, O'Boyle Michael, Bates Ed, Buckley Carla: *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford 2014

Røhnebaeck, Ørnulf: *Forbud mot rasistiske organisasjoner, ytringer og demonstrasjoner i Sverige og Tyskland*, Oslo 2001

Zambuni Mauro, Korling Fredric, *Juridisk metodlära*, Lund 2013

Åberg, Kazimir: *Ordningsslagen Kommentarer och rättspraxis*, Vällingby 2010

Öberg, Kjell: *FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering*, Lund 1990

Elektroniska källor

Eric Rönnegård: ”Polisen blundar när Svenskarnas parti sprider nazistisk rasideologi i Almedalen”, DagensJuridik, hämtad den 6 januari 2015 från:

<http://www.dagensjuridik.se/2014/06/polisen-blundar-nar-svenskarnas-parti-sprider-nazistisk-rasideologi-i-almedalen>

Högerextremism, Nationalencyklopedin, hämtad den 6 januari 2015 från:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/hogerextremism>

Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges gemensamma 19:e till 21:a periodiska rapport, antagna av kommittén vid dess 83:e möte (12–30 augusti 2013), Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering,

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter, hämtad den 7 januari

2015, <http://www.manskligarattigheter.se/sv/cerd-kommitt-ns-slutsatser-och-rekommendationer-till-sverige-19-21-rapporten-september-2013>

Symbollexikon, Expo, hämtad den 6 januari 2015 från:

<http://skola.expo.se/symbollexikon.html>

Rättsfallsförteckning

Kammarrätten i Stockholm, mål nr 3505-1998

Svea Hovrätt, mål B 239-98

NJA 1996 s. 577